

Boronkai Szabolcs
Ispánovity Márta
Lengyel Zsuzsa

Tanári kézikönyv

a Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek 6.
a nyolcosztályos gimnáziumok számára
című tankönyvhöz

Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Tananyagbeosztás

Tanóra	Lecke	Téma	Fogalmak
MAGYARORSZÁG A 20. SZÁZADBAN			
1. A borzalmak évszázada			
1–2.	A) A világháborúk és Trianon	Magyarország a világháborúkban	központi hatalmak, antant, kommunista, náci, tengelyhatalmak, szövetségesek, holokauszt, deportálás, gettó, koncentrációs tábor
3-4.	B) A holokauszt	Antiszemitizmus és holokauszt Magyarországon	
5.	C) A Világ Igaza	Személyes felelősség a vészkorszakban	
2. A változások évszázada			
6–7.	A) A kommunista diktatúra	Kommunista hatalomátvétel és terror	MDP, Népfront, ÁVH, MSZMP, rendszerváltás
8–9.	B) Két forradalom	1956 és a rendszerváltás	
10.	C) Nagy Imre pere	A koncepciók perék	
3. Eltűnt világok			
11–12.	A) A két világháború közötti társadalom	Társadalmi rétege és hierarchia	nagybirtokos, nagypolgár, középosztály, kispolgár, parasztság, munkás, társadalmi mobilitás, államosítás, termelőszövetkezet, tervgazdaság, cserkészlet, úttörők
13-14.	B) A szocialista tervgazdaság	A tervgazdaság működése	
15.	C) Cserkészek és úttörők	Ifjúsági szervezetek	
16.	Összefoglalás, az 1–3. téma áttekintése		
17.	Számon kérés		
SOKSZÍNŰ TÁRSADALOM			
4. Nők a társadalomban			
18–19.	A) A női egyenjogúság története	A jogegyenlőség elérése	emancipáció, szüffragsett, modernizáció, hátrányos megkülönböztetés, üvegplafon
20-21.	B) A nők helyzete napjainkban	A nők hátrányai ma	
22.	C) A szüffragsett	A szüffragsett mozgalma	
5. Szegények a társadalomban			
23–24.	A) A szegénység fogalma	A szegénység meghatározásai	szegénységi küszöb, munkanélküli, segélyszervezet, jövedelemadó, esélyegyenlőség
25–26.	B) Szegénység és családi háttér	Öröklött előnyök és hátrányok	
27.	C) Kiút a szegénységből	Az oktatás szerepe	
6. Fogyatékossgal élők			
28–29.	A) A fogyatékossgal fogalma	A fogyatékossgal meghatározásai	fogyatékossgal, akadálymentesítés, integrált oktatás, tolerancia
30–31.	B) A fogyatékossgal élők esélyei	Az esélyegyenlőség lehetőségei	
32.	C) Integráció az iskolában	Integrált oktatás	
33.	Összefoglalás, a 4–6. téma áttekintése		
34.	Számon kérés		
NÉP ÉS NEMZET			
7. Együtt élő nemzetek, többség és kisebbség			
35–36.	A) Ezeréves együttélés	A Kárpát-medence népei	finnugor, szláv, germán, latin, nemzetállam, asszimiláció, hivatalos nyelv,
37–38.	B) Az asszimiláció	A kisebbségek beolvadása	

39.	C) A hűség városa	A nemzeti identitás változatai	
8. Cigány, nem cigány			
40–41.	A) Cigányok Magyarországon	A cigányok csoportjai	cigány, romani, beás, előítélet, szegregáció
42–43.	B) A szegregáció	Lakóhelyi és iskolai elkülönítés	
44.	C) Három napig magyar	A cigányok befogadása és elutasítása	
9. A magyar nemzet			
45–46.	A) Nemzeti kötődés	A nemzeti identitás alkotóelemei	nemzet, nemzeti ünnep, nemzeti jelkép, állampolgárság, anyanyelv, bevándorló
47–48.	B) Változó nemzet	A nemzetfogalom változásai	
49.	C) Ki a magyar?	Többes identitások	
50.	Összefoglalás, a 7–9. téma áttekintése		
51.	Számon kérés		
GAZDÁLKODJ OKOSAN!			
10. A pénz			
52–53.	A) Mire jó a pénz?	A pénz funkciói	csereeszköz, pénzérme, bankjegy, megtakarítás, árupénz, fémpénz, papírpénz, pénzrontás, fedezet, számlapénz, bankszámla, bankkártya, infláció, hiperinfláció
54–55.	B) A pénz története	A fizetőeszközök fejlődése	
56.	C) A világ legnagyobb inflációja	Az infláció és a pénzfunkciók	
11. A piacgazdaság			
57–58.	A) Háztartások és vállalkozások	A gazdasági szereplők	háztartás, munkaerő, bevétel, kiadás, kölcsön, vállalkozás, tőke, profit, csőd, bank, adó, piac, csere, kereslet, kínálat, vegyes gazdaság
59–60.	B) Állam és piac	Az állam feladatai	
61.	C) A piac működése	Kereslet és kínálat	
12. Megtakarítások és hitelek			
62–63.	A) Bankok és megtakarítások	A bankok működése	hitel, átutalás, egyenleg, PIN, kamat, betét, futamidő
64–65.	B) A hitelek	A hitelek fajtái	
66.	C) A kamat	A hitelfelvétel szempontjai	
67.	Összefoglalás, a 10–12. téma áttekintése		
68.	Számon kérés		
69–72.	Szabad órakeret		

A tananyag feldolgozása, a feladatok megoldásai

MAGYARORSZÁG A 20. SZÁZADBAN
1. A borzalmak évszázada
A) A világháborúk és Trianon
• A gyerekek párosával az eseményekhez párosítják a képeket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával leírják az első világháború résztvevőit. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával jelmagyarázatot készítenek a térképhez. Közös ellenőrzés. • A gyerekek közösen összeszedik és leírják a hiányzó országokat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg jelmagyarázatot készítenek a térképhez. Közös ellenőrzés.
B) A holokauszt
• A gyerekek párosával kiszámolják az emberveszteségeket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával összekapcsolják a forrásokat és a magyarázatokat. Közös ellenőrzés. • Közös megbeszélés a témával kapcsolatos hazugságokat és csúsztatásokat. • A gyerekek párosával a képekhez párosítják az eseményeket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg kiegészítik a megállapításokat a szöveg alapján. Közös ellenőrzés.
C) A Világ Igaza
• A gyerekek párosával párosítják a képeket és leírásokat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. A gyerekek hatfős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy szerepet, és annak nevében összeszedi, miben segíthetett volna és mit kockáztatott volna. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg utánanéznak egy embermentőnek. Közös bemutató.

MEGOLDÁSOK

A) A világháborúk és Trianon

1.

1) A második világháború	2) Az első világháború
3) A trianoni békeszerződés	4) A holokauszt

2.

Központi hatalmak	Antant	
Németország	Nagy-Britannia	Görögország
Osztrák-Magyar Monarchia	Románia	Olaszország
Bulgária	Belgium	Amerikai Egyesült
Török Birodalom	Szerbia	Államok
	Franciaország	Oroszország

3.

1. Felvidék	2. Kárpátalja	3. Vajdaság
4. Erdély	5. Horvátország	6. Burgenland
7. fekete: az új (trianoni) határok	8. piros: a történelmi Magyarország határa	

4.

1. Németország	2. Olaszország	4. Magyarország
8. Ausztria	11. Dánia	12. Norvégia
13. Hollandia	16. Franciaország	19. Görögország
23. Nagy-Britannia	24. Szovjetunió (Oroszország)	

5.

1. A Felvidék déli része	3. Észak-Erdély
2. Kárpátalja	4. Vajdaság

B) A holokauszt**1.**

Terület	Zsidók létszáma 1941-ben (kerekítve)	Zsidók létszáma 1945-ben (kerekítve)	Különbség
mai Magyarország	480 000	270 000	210 000
Kárpátalja	110 000	35 000	75 000
Észak-Erdély	150 000	41 000	109 000
Dél-Felvidék	45 000	15 000	30 000
Vajdaság	15 000	4 000	11 000
akkori Magyarország	800 000	365 000	435 000
Európa	8 862 000	2 928 000	5 934 000

2.

a) 1. és B 2. és C 3. és A

b) 1. Tény: Sokan a 19. században jöttek. Hazugság: A zsidóság nemrég érkezett, nem érdekli a nemzet.

2. Tény: Voltak sikeres zsidók. Hazugság: Zsidóság „térfoglalása” és hogy veszélyt jelent.

3. Tény: Sok zsidó művész volt. Hazugság: A zsidóság nem fia a nemzetnek, nem képviseli.

3.

1. zsidótörvények	6. szelektálás	11) gyárak
2. munkaszolgálat	7. munkaképtelenek	12) barakk
3. gettó	8) gázkamra	13. Dunába lövés
4. zsidó vagyon elkobzása	9) krematórium	14) embermentők
5. deportálás a koncentrációs táborba	10. munkaképesek	

4.

(1.) az 5. számú képpel, (2.) dolgozni, (3.) gyanúsak/ellenszenvesnek, (4.) zsidók, (5.) megölik, (6.) holmijukat/csomagjukat, (7.) gázkamrába (Természetesen más, hasonló válaszok is elfogadhatók.)

C) A Világ Igaza**1.**

1. mezua	2. menóra
3. Júda oroszlánja	4. Dávid-csillag

2. b)

João Rodrigues de Vasconcelos

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
vízumot adhat	a nagykövet megbünteti
portugál állampolgárságot igazolhat hamisan	

Ittész Jónás

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
keresztlevelet hamisít	a gyülekezet elbocsátja
gyerekeket bújtat	a nyilasok/németek megbüntetik
	(különösen veszélyeztetett a terhes feleség és a gyerekek)

Magyarics Elemér

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
kiengedi a zsidókat a gettóból	parancsnoka megbünteti
elbújtat zsidókat	a nyilasok/németek megbüntetik
	(különös veszély a háza elvesztése)

Obendorf Vencel

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
zsidókat bújthat a kórházban	főnöke megbüntetheti
zsidó kollégákat bújthat	a nyilasok/németek megbüntetik
	(különösen veszélyeztetett az unoka)

Bogáthy Ernő

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
élelmet csempészhetsz a gettóba	a nyilasok/németek megbüntetik
zsidókat bújthat	(különösen veszélyeztetett a családja)

Práznek Mihály

Hogyan segíthetett volna?	Mit kockáztatott volna?
zsidó gyerekeket bújthat a kollégiumban	a főnöke kirúgatja
	a nyilasok/németek megbüntetik
	(különösen veszélyeztetett az öt gyerek, és veszély az állás elvesztése)

MAGYARORSZÁG A 20. SZÁZADBAN
2. A változások évszázada
A) A kommunista diktatúra
• A gyerekek elolvassák a dalszöveget, és párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával eldöntik az állításokról, hogy igazak vagy hamisak-e. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával megoldják a feleletválasztós tesztet. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg kiválasztják a megszállt országokat. Közös ellenőrzés.
B) Két forradalom
• A gyerekek párosával az eseményekhez párosítják a képeket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával a forrásokhoz párosítják a követeléseket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával az idézet- vagy képpárokhoz párosítják a követeléseket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg időrendbe rakják az eseményeket, és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés.
C) Nagy Imre pere
• A gyerekek párosával elolvassák a párbeszédet, és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Majd négyfős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy szerepet, és annak nevében szöveget ír (két-két csoport azonos munkát végez). Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg megfogalmazzák az alapelvek jelentőségét. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) A kommunista diktatúra

1.

A magyar néphez. Mert új, jobb korszak kezdődik a történelmében.

A szovjet csapatok hős felszabadítóként érkeztek, és egy jobb világot teremtettek a magyaroknak.

2.

1. igaz, 2. hamis, 3. hamis, 4. hamis, 5. igaz

3.

A jó válaszok sorszáma főntről lefelé: 1., 3., 1., 1., 2., 3., 3., 1.

4.

1. NDK, 2. Lengyelország, 3. Csehszlovákia, 4. Magyarország, 5. Románia, 6. Bulgária

B) Két forradalom

1.

1–B) Forradalom és szabadságharc (1956)

2–C) Bírósági tárgyalás az 1956-os forradalom leverése után

3–A) A szovjet csapatok kivonulása

4–D) Antall József, az első szabadon választott miniszterelnök eskütétele

2.

1. Vonják ki a szovjet csapatokat Magyarországról!

2. A néptől idegen címer helyett állítsák vissza a Kossuth-címet.

3. Vizsgálják felül az összes politikai pert, s a politikai foglyokat bocsássák szabadon!

4. Alakítsák át a kormányt átalakítását Nagy Imre elvtárs vezetésével!

5. Teljes sajtószabadságot!

6. Tartsanak szabad választásokat több párt részvételével!

3.

1. Adják vissza a nemzetnek címerét

2. Szólás-, sajtó-, lelkiismereti és oktatási szabadságot.

3. Semleges, független Magyarországot. Vonják ki a szovjet csapatokat hazánk területéről.

4. Valódi népképviseletet és többpártrendszert.

5. Érvényesüljenek az emberi jogok, legyen bírói függetlenség.

6. Igazságot '56-nak, tisztességet a forradalom mártírjainak.

4. a)

október 23. kora délután:	2
október 23. délután:	4
október 23. este:	5
október 24.	10
október 25.	3
október 26.	7
október 28.	8
október 30.	9
október 31.	1
november 4.	6

b) Kezdetben Nagy Imre a kormány/a kommunisták oldalán állt, később a forradalmárokén. Látta a hatalom erőszakosságát/Megértette, hogy a forradalmárok képviselik a népet.

1. tüntetés október 23-án, 2. A Sztálin-szobor ledöntése, 3. szovjet tankok Budapest utcáin

C) Nagy Imre pere**1.**

A tanúvallomás előre megírta valaki, és Pelikán csak megtanulja és felmondja. A tanúvallomás valójában hamis.

Az ítéletet is megírták előre, azaz a pernek nincs valódi tétje, a vádlottat mindenképp elítélik.

2.

b) Egyéni megoldások.

3.

Egyéni megoldások pl.

szabadság kormánya: Mert a rendszerváltás előtt sem az ország nem volt független, sem pedig az emberek nem rendelkeztek szabadságjogokkal (pl. szólásszabadság).

a nép kormánya: Mert a rendszerváltás előtt a népnek nem volt beleszólása a politikába.

MAGYARORSZÁG A 20. SZÁZADBAN
3. Eltűnt világok
A) A két világháború közötti társadalom
• A gyerekek párosával elolvassák a szöveget és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával megkeresik az életrajzokhoz a megfelelő társadalmi csoportokat. Közös ellenőrzés. • A tanár felszólít két gyereket, mindegyiknek dob a dobókockával egy-egy szerepet. A gyerekek köszönnek egymásnak a szerepük szerint, a többiek javítják, ha kell. A tanár újabb két gyereket szólít fel és folytatják a játékot. • A gyerekek egyénileg megkeresik a képekhez illő társadalmi csoportot, és leírják, miről ismerték fel. • Közös ellenőrzés.
B) A szocialista tervgazdaság
• A gyerekek elolvassák a viccet, és párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek nyolc négyfős csoportot alakítanak. Elolvassák a szöveget, és egy-egy szempont kérdésért megválaszolják, a problémát megfogalmazzák. (Szükség esetén két-két csoport azonos munkát végez). Közös ellenőrzés. A csoportok válaszolnak a kérdésre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával a szövegekhez rendelik a képeket/vicceket, és megfogalmazzák a problémát. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg megfogalmazzák a kitűzött célok árnyoldalát. Közös ellenőrzés.
C) Cserkészek és úttörők
• A gyerekek párosával szétválogatják a cserkészek és úttörők jelképeit. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget majd a disputa szabályait is, ha kell megbeszélik. Ezután négy csoportot alakítanak, és kisorsolják, melyik csoport melyik vitában vesz részt, és azon belül melyik álláspontot képviseli. A csoportok érveket gyűjtenek, majd megrendezik a két vitát. Az éppen nem vitázó két csoport tagjai értékelik a vitázókat a megadott szempontok szerint. Közös megbeszélés. • A gyerekek egyénileg összevetik a cserkészek és az úttörők pontjait. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) A két világháború közti társadalom

1.

Parancsolgat neki, de közben kicsinyes is (keveset és rossz minőségűt ad enni).
Alázatosan viselkedik (kezet csókol).

2.

1. középosztály, 2. parasztság, 3. kispolgárság, 4. munkásság, 5. nagybirtokosok, 6. nagypolgárság

3. Egyéni megoldások.

4.

1. *társadalmi csoport: középosztály és/vagy kispolgárság*

ismertetőjegyek: öltöny, kalap, nyakkendő, (mérsékelt) elegáns ruha, nagyvárosi szórakozás

2. *társadalmi csoport: nagybirtokosok*

ismertetőjegyek: díszmagyar, kard

3. *társadalmi csoport: parasztság*

ismertetőjegyek: paraszti munka, szerszámok, öltözet

4. *társadalmi csoport: középosztály vagy kispolgárság*

ismertetőjegyek: öltöny, nyakkendő, (mérsékelt) elegáns ruha és lakás

5. *társadalmi csoport: középosztály (esetleg nagypolgárság)*

ismertetőjegyek: szmoking, öltöny, nyakkendő, (jelentős munka, megbízás)

6) *társadalmi csoport: parasztság vagy munkásság*

ismertetőjegyek: egyszerű ruha és udvar

(Meg lehet közösen állapítani, hogy nem mindig egyértelmű valakinek a besorolása egy adott társadalmi csoportba, illetve hogy különböző társadalmi csoportba tartozó emberek gyakran találkozhattak.)

B) A szocialista tervgazdaság

1.

A malacok száma azért nő, mert mindenki teljesíteni akarja a tervet, hiszen fél a büntetéstől. Józsi bácsi éhen marad.

2.

a) Babar szerepe

Ő biztosítja a szerszámokat és ruhákat. Ő találta ki a közös várost, a foglalkozásokat. Valószínűleg ő szervezi meg a termelést és elosztást.

probléma: Túl nagy hatalomra tehet szert, minden tőle függ.

Érdekeltség

Mindenki a képességei szerint kap/választ munkát. Mindenkinek annyit kell dolgoznia, hogy mindenkinek minden jusson.

probléma: Nem minden munka népszerű, de azokat is el kell végezni. Nem ösztönöz semmi a több és jobb munkára.

Termelés és elosztás

Közösen el kell dönteni, hogy miből mennyire van szükség, és ehhez kinek mennyit kell dolgoznia.

probléma: Mindent előre meg kell tervezni. A vezetők/tervezők szerepe nagy lesz. Nem biztos, hogy jól sikerül a terv.

Egyenlőség

Mindenki mindenből mindig ugyanannyit kap.

probléma: Nem lehet többre szert tenni, nem lehet egyéni igények szerint élni.

b) Igen, Barbar királysága kommunizmusnak tekinthető, hiszen Babar osztja ki a szerszámokat, és mindenki megkapja a többiektől, amit szeretne.

3.

1. és D)

A közös tulajdonra nem vigyáztak, az tönkrement, sőt néha el is lopták. (Mivel nem lehetett magántulajdon, nem voltak érdekelték a termelésben/fejlesztésben.)

2. és C)

Senki nem igyekezett jól és sokat dolgozni, mert ez nem érte meg. A munka minősége elmaradt a kívánatostól.

3. és A)

Valamiből mindig hiány volt. Egyféle termék volt csak kapható. Szegényes volt az ország.

4. és B)

Kevés élelmiszer, ruha, játék stb. készült.

4.

Egyéni megoldások pl.

2. A parasztnak nem maradt semmijük, éheztek.

3. Egyforma, rossz minőségű tömeglakások épültek.

4. Rossz minőségű termékek készültek.

C) Cserkészek és úttörők

1.

cserkészek: 1, 2, 5, 7

úttörők: 3, 4, 6, 8

2. a–c) Egyedi megoldások.

3.

Azonos pontok, amelyeket az úttörők szó szerint átvettek:

igazmondás (1. és 6.)

segítségnyújtás (3. és 5.)

természetszeretet (6. és 10.)

Hasonló pontok, amelyeket az úttörők kicsit vagy nagyon átalakítottak:

hazaszeretet, kötelességtudat (2. és 1.)	a cserkészeknél vallásos, az úttörőknél kommunista
testvériség (4. és 2.)	a cserkészeknél személyes, az úttörőknél népekre vonatkozik
tisztelet, engedelmesség (7. és 7.)	a cserkészeknél katonás, az úttörőknél általános
testi-lelki egészség (10. és 11.)	a cserkészeknél erkölcsi is

Különböző pontok, amelyek azonban mindkét mozgalomban lehetnének:

cserkészek: 5., 8., 9.

úttörők: 3., 8., 9.

Ellentmondó különbségek, melyek az úttörőmozgalom kötelező és kommunista jellegéből fakadnak:

úttörők: 4., 12.

SOKSZÍNŰ TÁRSADALOM
4. Nők a társadalomban
A) A női egyenjogúság története
• A gyerekek párban eldöntik az életrajzokról, hogy nőkről vagy férfiakkal van-e bennük szó, és megindokolják döntésüket. Közös ellenőrzés. • A párok elolvassák a szövegeket és eldöntik az állításokról, hogy igazak vagy hamisak-e. A párok megpróbálják megfogalmazni a kért összefüggést. Közös ellenőrzés. • A párok válaszolnak a képek kapcsán feltett kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg fogalmazást írnak és/vagy utánanéznak a női választójog magyarországi bevezetésének. Közös ellenőrzés.
B) A nők helyzete ma
• A gyerekek végiggondolják a házimunka megosztását a családjukban. Az osztály közösen összesíti az eredményt és megbeszéli a következményeket (a nők még mindig többet foglalkoznak a ház körüli teendőkkel). • A gyerekek párosával elolvassák a szöveget és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés és vita a pozitív diszkriminációról. • A gyerekek párosával megoldják az igaz-hamis feladatokat. Közös ellenőrzés. • Egyénileg fogalmazást írnak a nők helyzetéről. Közös ellenőrzés.
C) A szűfrazsetek
• A gyerekek párokban válaszolnak a karikatúrákkal kapcsolatos kérdésekre, majd érveket keresnek a női választójog mellett. Közös összegzés az ötleteket. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Utána négyfős csoportokat alkotnak. Minden csoport kialakítja álláspontját Mrs. Pankhurstól és elkészíti a plakátot és a szónoklatuk érveit. A plakátokat kifüggesztik az osztályban és meghallgatják a szónoklatokat, minden csapat szavaz a legjobb plakátra és a legjobban sikerült szónoklatra. • Egyénileg interjút készítenek egy idősebb nőismerőssel. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) A női egyenjogúság története

1.

a–b) 1. Marie Curie, 2. Amelia Earhart, 3. Coco Chanel, 4. Margaret Thatcher

2.

a) 1. igaz, 2. hamis, 3. igaz, 4. igaz

1. igaz, 2. hamis, 3. igaz, 4. igaz

b) pl. A ház körüli munkák végzése miatt a nők kevésbé vesznek részt a társadalmi életben, így kiszolgáltatottak a férfiaknak, és ez a jogegyenlőtlenségben tükröződik.

vagy: A női munkákat nem tekintették annyira fontosnak, így nekik kevesebb beleszólást adtak a család és a közösség ügyeinek intézésébe.

3.

a) • Pl. elegáns, előkelő, tekintélyes.

• Pl. sok időt tölt öltözködéssel, nem dolgozik.

• A háború időszakában a férfiak a fronton harcoltak, így a nőknek kellett helyettük a gyárakban dolgozni, erre hív fel a plakát.

• Egyszerű, kényelmes ruha van rajta, míg az előző képen kényelmetlen, amiben nem lehet mozogni. A gyári munkavégzéshez annak megfelelő ruha kellett.

• Pl. titkárnők, ügyintézők. Kevésbé díszes, rövidebb, egyszerűbb anyagú, kényelmesebb.

• Az első világháború után. A nők szerepe megnőtt a háború alatt és a háború után sem tértek vissza a háztartásba – a társadalmi szerepük megváltozott és ezt a politikai szerep változása is követte.

b) *anyagi helyzet*: Mivel munkába álltak, önálló keresetük lett, így kevésbé voltak kiszolgáltatva a férfiaknak.

férfiak és nők viszonya: Megváltozott, hiszen a nők olyan területeken is megjelentek, amelyek eddig csak a férfiak számára volt elérhető – ez az egyenrangúság irányába hatott.

c) A nők először 1918-ban kaptak választójogot Magyarországon.

B) A nők helyzete napjainkban

1.

a–b) Egyéni megoldások.

2.

- 1. Ha ugyanolyan munkát végeznek, mint egy férfi kollégájuk, akkor ugyanannyit is keresnek.

- 2. Ha gyermeket szülnek, akkor szabadságot kell nekik adni.

- 3. Ez az idő alatt nem bocsáthatják el őket.

- 4. Nem végezhetnek egészségükre ártalmas munkát.

(Időt kell adni nekik a szoptatáshoz, vagy a felsorolt férfiakra is érvényes jogokat is említhetik)

- A nők számára ezek a jogok nem voltak adottak, hátrányban voltak a munka világában és ilyen törvényekkel próbálják ezt orvosolni.

- Pozitív diszkriminációnak azt nevezzük, amikor ... pl. egy nehezebb, kiszolgáltatottabb helyzetben levő csoport tagjainak (nők, kisebbséghez tartozók, fogyatékossgal élők) külön segítséget garantálnak, hogy a meglévő hátrányát csökkentsék, így a társadalom többségével egyforma helyzetbe hozzák.

3.

b) 1. hamis, 2. hamis, 3. hamis, 4. hamis, 5. igaz, 6. igaz, 7. igaz, 8. hamis, 9. hamis, 10. igaz

c) Pl. Igen, jelenthet, mert így a nők érdekei háttérbe szorulnak, mert nincs aki képviselje őket.

A nők a sikeresebbek: legalább középfokú végzettség megszerzésére a nőknek kb. 10 százalékponttal nagyobb esélye van. Lehetséges okok: a fiúknál nagy a szakmunkás pálya vonzereje, a lányok a „jó kislány” szocializációnak köszönhetően fontosabb a jó eredmény elérése, jobb férjhez menési lehetőségek magasabb képzettség esetén, a pedagógusi pálya elnőiesedése miatt a lányoknak lehet példakép a tanárnő, a lányok általában jobban szeretnek iskolába járni stb. (rengeteg elmélet van)

d) Pl. gyermekvállalás miatt egy időre kimaradnak a munka világából, „megbízhatatlanabb” dolgozó (mert ő marad otthon, ha a gyerekek betegek), kevésbé koncentrálnak a karrierjükre, nemi sztereotípiák hatása stb.

C. A szüfrazsettek

1.

a) Az első érvel mellett, a második ellene (Az eső képen rokonszenvesnek, a másodikon ellenszenvesnek ábrázolja a rajzoló a nőalakot).

b) A kép alapján: a nők választójog nélkül „rabok”, hiszen nem dönthetnek a saját ügyeikről.

2.

b) Lehetséges érvek a szoborállítást mellett: demokratikusabb választójogért küzd, egy népszerűtlen, de fontos ügyért harcol, kitartó, stb.

Lehetséges érvek a szoborállítást ellen: erőszakos fellépés, terrorizmus, emberéletet is követel a mozgalma, stb.

3.

a) A szüfrazsettek erőszakos módszereit (kirakat betörése).

b) A vers nyersfordításban:

„Mary-nek volt egy kis kalapácsa,
mert szüfrazsett volt,
naponta követelte a választójogot,
és vidáman tört be kirakatokat.”

4. Egyéni megoldások.

SOKSZÍNŰ TÁRSADALOM
5. Szegények a társadalomban
A) A szegénység fogalma
• A gyerekek megnézik a filmet és kigyűjtik a mindennapi élethez szükséges dolgokat. Közös ellenőrzés, majd beszélgetés a szegénységi küszöbről. • A gyerekek párosával eldöntik, kit tekintenek szegénynek, és megpróbálják megfogalmazni a szegénység definícióját. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával leírják a hiányzó szavakat. Közös ellenőrzés. • Egyénileg válaszolnak a kérdésekre, és utánanéznak a Vöröskereszt munkájának. Közös ellenőrzés.
B) Szegénység és családi háttér
• A gyerekek megnézik a karikatúrát, és párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget, és párokban válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával megnézik a táblázatot és megfogalmazzák az iskola szerepét a szegénység elleni küzdelemben. Közös ellenőrzés. • A gyerekek az ábra alapján egyénileg befejezik a mondatokat. Közös ellenőrzés.
C) Kiút a szegénységből
• A gyerekek megnézik a képeket, és párokban összegyűjtik a lehetőségeket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Utána négyfős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy szerepet, és összeírja az ötleteit. A csoportok bemutatják egymásnak eredményeiket. • A gyerekek egyénileg megfogalmazzák, mi történt volna Klárával segítség nélkül 10, 20 és 40 évesen. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) A szegénység fogalma

1.

Élelmiszer, ruha, közlekedés, lakbér, mosópor, ebédbefizetés stb.
Az a jövedelem, ami alatt szegénynek tekintünk valakit.

2.

1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11

(„Azok a szegények, akiknek anyagi okokból le kell mondaniuk az alábbi dolgok közül háromról: 1. váratlan kiadás fedezése, 2. évi egy hét üdülés, 3. hitelek fizetése, 4. megfelelő étkezés, 5. a lakás megfelelő fűtése, 6. mosógép, 7. színes TV, 8. telefon, 9. autó.”)

Szegénynek nevezhetjük azokat az embereket, akik bizonyos alapvető dolgokat (pl. megfelelő élelem, mosógép stb.) nem engedhetnek meg maguknak, így lényegesen rosszabb körülmények között élnek, mint a társadalom többsége.

3.

(1.) 14%, (2.) hetedik, (3.) gyerekek, (4.) idősek, (5.) 95%, (6.) 76%, (7.) második, (8.) alig van, (9.) 17%, (10.) kevesebb, Lengyelország (11.), Szlovákia (12.)

4.

- Elsősorban cégektől (de magánemberek is adakozhatnak).
- Jó reklám.
- Áramtartozás csökkentése, táborok szervezése, karácsonyi csomagok készítése stb.

B) Szegénység és családi háttér

1.

• A felső pályáról induló: vidám, gondtalan, „jól táplált”, tehetős szülei vannak, akik a jó kocsival repítik előre a célba.

Az alsó pályáról induló: vézna, túlhajszolt, szegény szüleit is neki kell maga után húznia a versenyen

- Könnyebb az életben érvényesülni, ha a család anyagilag is tud támogatni.
- Cím: Egyéni megoldások.

2.

- Pl. sok könyv, példaképek, ismeretségek, nem kell dolgoznia a tanulás mellett, sportolhat
- Pl. dolgozik az iskola mellett, nincs meg a megfelelő műveltsége, a tanár szemében szegény származása miatt nem lehet ő a legjobb, nincs saját szobája (zavarják a tanulásban), rosszul öltözött
- Sikeres az iskolában, továbbtanul és így feljebb lép a ranglétrán.
- Kitartóbb, motiváltabb lehet.
- Megsajnálja a nehéz sorú gyereket.

3.

Az oktatás azért fontos a szegénység elleni küzdelemben, mert pl. az iskola segíthet kitörni a szegénységből, hiszen minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál nagyobb eséllyel talál munkát, ez pedig csökkenti a szegénység kockázatát.

4.

- A szegény sorból származó gyerekek szülei gyakran ... elégedetlenek az életükkel, korán szülnék stb.
- Annak oka, hogy ezek a gyerekek lemaradnak a fejlődésben, az, hogy ... az otthoni környezet nem segíti őket kellően, nem foglalkoznak velük eleget stb.
- Az iskolába hátránnyal kerülnek, mert ... nem megfelelően fejlettek az iskolába kerüléskor.

C) Kiút a szegénységből**1.**

Ételosztás, segélyek, ruhaadomány, adó 1%-ának felajánlása.

2.

b)

Szereplő	Amivel segített	Amivel segíthetett volna (példák)
Klára édesanyja	óvodába járatta a kislányt, együtt olvasott vele, beíratta könyvtárba, gondoskodott az iskolai felszerelésről	segít a leckeírásban, jobban odafigyel az osztályválasztásnál
Klára édesapja	tett ennivalót az asztalra, támogatta Klára továbbtanulását, minden szükséges felszereléssel ellátta őt	segít a tanulásban, könyveket vesz
Klára keresztanyja	elintézi, hogy kikerüljön a cigány osztályból, befogadja, továbbtanulásra ösztönzi	segít a házi feladat elkészítésében és az iskolaválasztásban
Vica néni	segít a kislánynak, foglalkozik vele, kiemeli	benevezi a szavalóversenyre, szakkört ajánl neki
általános iskolai osztálytárs	nem segített	együtt tanul Klarával, befogadja őt
felső tagozatos osztályfőnök	nem segített	segít felkészülnie a felvételire, szakkört ajánl neki
gimnáziumi kollégiumi szobatárs	nem segített	befogadja őt, együtt tanul Klarával
gimnáziumi matematikatanár	nem segített	korrepetálja Klárát, a rossz eredmény miatt nem bélyegzi meg őt
főiskolai évfolyamtársnő	nem segített	nem közösi ki a lányt, hanem segíti a munkában

Kiegészítő anyagok a témához:

Lakatos Klarával készült interjú: <http://www.youtube.com/watch?v=rXd5RNxgRTE>

Egy hosszabb film Kláráról és a férjéről:

http://www.evangeliumi.tv/index.php?option=com_videoflow&task=play&id=530&sl=cats&Itemid=10005

3.

Példák:

10 évesen: Rossz tanulmányi eredmény, nincs motiváció a tanulásra.

20 évesen: Képzetlen munkásként munkába állna, de valószínűleg munkanélküliként él, házas, gyerekei vannak.

40 évesen: Munkanélküliként él szegénységben, a rossz táplálkozás miatt az egészsége is megromolhat ekkorra.

SOKSZÍNŰ TÁRSADALOM
6. Fogyatékossgal élők a társadalomban
A) A fogyatékossg fogalma
• A gyerekek kitöltik a tesztet, és az osztály összesíti a fogyatékossgokat. • A gyerekek párosával válaszolnak a kitalált személyekkel kapcsolatos kérdésekre (ha kevés az idő, akkor páronként egy személyt néznek meg). Közös ellenőrzés. A gyerekek párosával megfogalmazzák, hogy ki van a legnehezebb és ki a legkönnyebb helyzetben a fiktív szereplők közül. Közös ellenőrzés, rövid vita. • A párok a táblázatok alapján pótolják a szöveg hiányzó szavait. Közös ellenőrzés. • Egyénileg kitöltik a szöveget a táblázat alapján. Közös ellenőrzés.
B) A fogyatékossggal élők esélyei
• A gyerekek megnézik a képet és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával párosítják a jogokat a képekkel, majd válaszolnak a képekhez feltett kérdésre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg összegyűjtik a környezetükben megvalósult akadálymentesítési akciókat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg vagy csoportosan (a munka az órán és tanítási időn kívül zajlik) megterveznek egy a fogyatékossggal élők helyzetét javító projektet. Projektek bemutatása, szavazás a legjobbról (megvalósítása, ha lehetséges).
C) Integráció az iskolában
• A gyerekek megnézik a képet, és párosával válaszolnak a kérdésekre. A válaszok megbeszélése, beszélgetés a babáról. • A gyerekek elolvassák a szöveget. A gyerekek négyfős csoportokat alkotnak. Minden csoport először Boldi szempontjából vizsgálja meg az integrált oktatást, és ez alapján válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. Ezután egy választott csoport szempontjait vizsgálják meg és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek válaszolnak a szülők integrációról alkotott véleményét tárgyaló kérdésekre. Közös ellenőrzés. • Egyénileg utánanéznak a felsorolt híres fogyatékossggal élőknek. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) A fogyatékossg fogalma

1. Egyéni megoldások.

2. a)

	Milyen fogyatékossggal él?	Miben korlátozhatja ez őt?
Laci 27 éves, születése óta fogyatékossggal él: nehezen beszél, értelmi képességei alacsonyak. Ácsként dolgozik egy speciális intézményben.	értelmi fogyatékos	pl. nem tud továbbtanulni, nem tudja megértetni magát másokkal, nem könnyen talál munkát, nehezen tud önállóan élni
Ferenc 12 éves, a lába nem fejlődött megfelelően, így nehezen jár, bár semmilyen segédeszközt nem kell használnia. Tanuló, iskolájában ő az egyetlen fogyatékossggal élő.	mozgáskorlátozott	pl. nem tud osztálytársaival sportolni, szórakozni, csúfolják a lába miatt
Mária 66 éves, nyugdíjas. Hallása az évek során annyira megromlott, hogy hallókészüléket kell viselnie. Ezzel, ha nem is tökéletesen, de tud kommunikálni a környezetével.	halláskárosult	pl. nem tud kommunikálni az emberekkel az utcán, boltban, postán; nem tud felirat nélkül tévét nézni; nem tud színházban járni; az unokáival nehezen beszélget
Károly 45 éves, és kiskora óta dadog. Ettől szégyenlős és visszahúzódó lett, most otthonról dolgozik.	dadogó	pl. az emberek bántják emiatt, az iskolában nehezebben teljesített, nehezebben teremt emberi kapcsolatokat

Judit 5 éves, autista. Ez egy olyan állapot, amely azt eredményezi, hogy nem tud megfelelően kommunikálni, beilleszkedni a társai közé, kevés dolog érdekli, nincs képzelőereje.	autista	pl. rosszul fog teljesíteni az iskolában, szülei nélkül nem ért szót a környezetével, nem biztos, hogy képes lesz önálló életre
Eszter 30 éves, gyermekként vesztette el a látását, ma két gyereket nevel.	vak	pl. nem tud könyvet olvasni (csak speciálisat), önállóan moziba és színházba menni, könnyen közlekedni

b) Egyéni megoldások.

3.

a) (1.) kb. 10 millió, (2.) kb. 577 ezernek, (3.) huszadiknak, (4.) kb. ugyanolyan, (5.) három, (6.) 40,5%, (7.) 17%, (8.) kilencnek, (9.) 37,8%-a

b) (1.) látássérültek, (2.) pl. könnyebben helyt állnak az iskolában, a technika fejlődésével könnyebben kompenzálják a hátrányukat stb., (3.) mozgáskorlátozottaknak, (4.) értelmi, (5.) pl. informatikusok, (6.) pl. titkárnők (7.) pl. mérnökök, (8.) pl. raktárosként (9.) pl. pékként (10.) pl. takarítóként

B) A fogyatékkal élők esélyei

1.

- Pl. egy osztály.
- Az egyik alak kerekesszékekben van.
- A fogyatékkal élők is egyenrangú tagjai a családnak, osztálynak, társadalomnak.
- Cím: egyéni megoldások.

2.

1. és E: A vakok is kiismerhetik magukat a kórházban.
2. és C: A vakok számára is olvasható a honlap.
3. és H: Mozgássérültek is utazhatnak a villamoson.
4. és F: A rehabilitáció segít abban, hogy javítsanak állapotukon.
5. és B: Ha kell, speciális iskolákat állítanak fel, így a fogyatékkal élők számára speciális képzést biztosítanak.
- 6 és D: Díjazzák azt, ha valamelyik munkaadó fogyatékkal élőket alkalmaz – így segítik elő a foglalkoztatásukat.
- 7 és A: Az önálló élet lehetőségét biztosítja a fogyatékkal élőknek.
- 8 és G: Speciális lehetőségeket biztosít számukra a parasport.

3.

a–b) Egyéni megoldások.

C) Integráció az iskolában

1.

- Pl. vidám, népszerű, divatos, érdeklődő, mozgássérült stb.
- Pl. a mozgássérültek elfogadását segítik vele, a mozgássérültek között valószínűleg népszerű lesz a termék, így a Barbie babák jobban leképezik a társadalmat.

2. a és b)

Szereplő	Az integrált oktatás előnyei	Az integrált oktatás nehézségei
Tóth Boldizsár	pl. magas szintű oktatás, jobban kiismeri magát a látók között	pl. nehezebben talál barátokat, nincs speciális eszköz
Boldi családja	pl. magas színvonalú oktatás, a látó testvérrel egy iskolába jár Boldi	pl. nem feltétlenül van közel az iskola az otthonhoz (közlekedés nehézségei), szorosabb együttműködés kell a tanárokkal
Boldi osztálytársai	pl. megismerik a vakok világát, toleranciára nevel	pl. Braille-írógép hangja, tekintettel kell lenni Boldira
Boldi tanárai	pl. megismerik a vakok világát, fejlesztik a pedagógiai kultúrát	pl. külön kell készülni, Boldi oktatásához, új módszereket kell keresni

3.

- Alapvetően nem támogatják (mindössze 9% támogatja).
- Pl. félnek, hogy csökkenne a színvonal; nem akarják, hogy a gyerekeik „nem normális” gyerekekkel találkozzanak minden nap; félnek, hogy ez extra feladatokat róna a gyerekeikre.
- Egyéni megoldás.

4.

Rick Allen
fogyatékoság: hiányzik az egyik karja
amiről nevezetes: a Def Leppard rockegyüttes dobosa

Helen Keller
fogyatékoság: siket és vak
amiről nevezetes: az első siket és vak, aki diplomát szerzett

Ludwig van Beethoven:
fogyatékoság: élete végén megsüketült
amiről nevezetes: zeneszerző

Franklin Delano Roosevelt
fogyatékoság: mozgássérült
amiről nevezetes: USA elnöke volt

Érdi Tamás
fogyatékoság: vak
amiről nevezetes: zongoraművész

Szekeres Pál
fogyatékoság: mozgáskorlátozott
amiről nevezetes: olimpiai és paralimpiai érmes vívó

Veres Róbert
fogyatékoság: mozgáskorlátozott
amiről nevezetes: MC DC néven a Csillag születik 2. döntőse volt, freestyle rapper

NÉP ÉS NEMZET
7. Együtt élő nemzetek, többség és kisebbség
A) Ezeréves együttélés
• A gyerekek megnézik a képeket, és párosával megpróbálják azonosítani őket. Közös ellenőrzés. • A gyerekek hatfős csoportokban kitöltik a táblázatot a Kárpát-medence népeiről a térkép és a nyelvcsaládok felhasználásával: mindenki egy-egy sort tölt ki. Felolvassák egymásnak, kijavítják és kitöltik az egészet. • A gyerekek elolvassák a két szöveget, és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg megállapítják, melyik oszlop melyik országrészre vonatkozik, és válaszolnak a kérdésre. Közös ellenőrzés.
B) Az asszimiláció
• A gyerekek párosával megkeresik a nyelveket, majd válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával párosítják a jelenségeket és a képpárokat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek tanulmányozzák az adatokat, majd párosával eldöntik az állításokról, hogy igazak vagy hamisak-e. Közös ellenőrzés. • Közös megbeszélés, mit ábrázol a kördiagram. Egyénileg azonosítják a kördiagramokat, és válaszolnak a kérdésre. Közös ellenőrzés.
C) A hűség városa
• A gyerekek párosával vitáznak: a karikatúrát próbálják pozitívan és negatívan értelmezni. • A gyerekek elolvassák a szöveget. A gyerekek párosával kapnak egy-egy szerepet, és annak a nevében érveket gyűjtenek. Felolvassák az osztály előtt érveiket és szavazatukat, az egész osztály eljuttatja a szavazást és a szavazatszámolást. • A gyerekek egyénileg utánanéznak más határtelepülések történetének.

MEGOLDÁSOK

A) Ezeréves együttélés

1.

Népviseletek: 1. román; 2. magyar (matyó); 3. szlovák; 4. német

2. b)

Népcsoport	A Kárpát-medence mely vidékén él?	Hol található ez a terület?	Ma melyik országhoz tartozik a terület?	Nyelvük mely nyelvcsaládhoz tartozik?
magyar	a mai Magyarországon és határai mentén, valamint a Székelyföldön	a Kárpát-medence közepén, Székelyföld pedig keleten	főleg Magyarországhoz, a Székelyföld pedig Romániához	finnugor, azon belül ugor
szlovák	a Felvidéken (kisebb számban az Alföldön is)	a Kárpát-medence északi részén	Szlovákiához	(nyugati) szláv
ruszin	Kárpátalján	északkeleten	Ukrajnához	(keleti) szláv
román	Erdélyben (Székelyföld kivételével) és a Tiszántúl keleti részén)	keleten	Romániához	(keleti) latin
szerb	a Vajdaságban (és Horvátországban); kisebb számban a Duna mentén (Ráckeve, Szentendre)	délen	Szerbiához	(déli) szláv
horvát	Horvátországban (és kisebb számban Burgenlandban)	délnyugaton	Horvátországhoz	(déli) szláv

német	Burgenlandban, és szórtan sokfelé (a Dél-Dunántúlon, a Balaton-felvidéken, Buda környékén, a Vajdaságban, a Bánságban, Dél-Erdélyben és a Felvidék keleti részén)	nyugaton	Ausztriához	(nyugati) germán
-------	---	----------	-------------	------------------

3.

b) • *Magyar*: A magyarok előbb egy csellel, majd csatában szerezték meg az országot.

Szlovák: A három királyfi nem fogott össze, sőt egymás ellen hadakozott.

• *Magyar*: Szvatopluk együgyű, becsapható, később a csatában pedig gyáva.

Szlovák: Bölcs, erős, hatalmas.

• *Idegen*: vendégeknek, vagy éppen jövevényeknek tekintették őket, akiknek alkalmazkodniuk, engedelmeskedniük kell.

• Barbár hódítóknak tartották őket, akiknek az igazságtalan uralmát le kell rázni.

4.

a) 1. Kárpátalja 2. Burgenland 3. Felvidék 4. mai Magyarország
5. Horvátország 6. Vajdaság 7. Erdély

b) Azért tartották igazságosnak, mert az elcsatolt területeken a románok, szlovákok stb. alkották a többséget.

Azért tartották igazságtalannak, mert nagyon sok magyar élt az elcsatolt területeken, ráadásul többségük a trianoni Magyarország határai mellett.

B) Az asszimiláció

1. Feliratok a pénzen

német	román	szerb	szlovák	ruszin
2.	1.	5.	3.	4.

• Mert a történelmi Magyarország soknyelvű ország volt, ezeken a nyelveken is beszéltek a lakói.

• Mert 1920-ban szűnt meg a történelmi Magyarország (trianoni béke).

2.

1.–C (A legtöbb iskolában a többség nyelvén folyik a tanítás, még a kisebbségi gyerekek számára is.)

2.–B (Mindig a többség nyelve a hivatalos nyelv, a cégéretet, táblákat is ezen a nyelven írják.)

3.–D (Két különböző nyelvű ember gyereke általában a többséghez tartozó szülő nyelvét beszéli.)

4.–A (Az újságok, később pedig a rádió és a tévé leginkább a többség nyelvén olvasható, hallgatható.)

3.

1. hamis, 2. igaz, 3. hamis, 4. igaz, 5. hamis, 6. hamis, 7. igaz, 8. igaz, 9. hamis

4.

b) 1.– C (Magyarország 1920-ban), 2.– A (a történelmi Magyarország 1850-ben), 3.– E (Szlovákia 1990-ben), 4.– B (a történelmi Magyarország 1910-ben), 5.–D (Magyarország 1990-ben)

c) Az asszimiláció az oka annak, hogy Szlovákiában a magyarok, Magyarországon pedig a szlovákok száma és aránya csökken.

C) A hűség városa

1.

Egyéni megoldások pl.

1. pompakedvelő, harcias, hagyományörző

2. pöffeszkedő, cicomás, nevetséges, dölyfös

Van hasonlóság a két rajz között: a katonás, díszes öltözet mindkettőn fontos.

2. b)

Név: Hoffer Erzsébet

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
evangélikus	szőlősgazda, német nyelv, népiskola, bécsi üzlet

Név: Krisch Ignác

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
evangélikus, iparos, középiskola	német nyelv, fia Grazban

Név: Németh Mártonné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, evangélikus, népiskola, győri üzlet	szőlősgazda

Név: Bergmann Alajosné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
evangélikus, tanítóképző, magyar munkahely, diplomás férj	német nyelv

Név: Horváth Jánosné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, középiskola kert	(katolikus), gyümölcskereskedő

Név: Grabner Nándor

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
evangélikus	német nyelv, paraszt, népiskola, rokonok

Név: Nagy Pálné

Érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, népiskola, kisalföldi üzlet	(katolikus), paraszt

Név: Lenck Mátyásné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
evangélikus, középiskola, faárúkereskedő	német nyelv, rokonság

Név: Hiller Lászlóné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, középiskola, magyar üzlet, férj	(katolikus)

Név: Wohlmuth Sebestyén

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
–	német nyelv, (katolikus), szőlősgazda, népiskola, osztrák üzlet

Név: Sarudy Kálmán

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, egyetem, magyar üzlet	(katolikus)

Név: Puhm Lipótné

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
----------------------------	------------------------

iparos, középiskola, kapuvári üzlet	német nyelv, (katolikus)
--	--------------------------

Név: Biswanger Mihály

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
iparos, középiskola, lány Budapesten	német nyelv, (katolikus)

Név: Perity Márk

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
budapesti üzlet	(katolikus), kertész, (bécsi üzlet)

Név: Seifert Lujza

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
–	német nyelv, (katolikus), juhtenyésztő, népiskola, bécsi üzlet

Név: Mangold Ármin

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
középiskola, fia Makón	német nyelv

Név: Vastagh Gábor

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, református, iparos, középiskola, rokonság	

Név: Drávai Gyula

érvek Magyarország mellett	érvek Ausztria mellett
magyar nyelv, népiskola, fia Esztergomban	paraszt

c) Egyéni megoldások.

3.

Civitas fortissima: Balassagyarmat, 1919-ben helyi önkéntesek visszaverték az előnyomuló csehszlovák csapatokat.

Communitas fidelissima: Szentpéterfa, 1923-ban népszavazás döntött, hogy a falu Magyarországhoz tartozzon Ausztria helyett.

NÉP ÉS NEMZET
8. Cigány, nem cigány
A) Cigányok Magyarországon
• A gyerekek párosával megpróbálják kitalálni, melyik kép kit ábrázol. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg elolvassák az ismeretterjesztő szöveget, és táblázatba gyűjtik az információkat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a teremtéstörténetet, majd párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a mesét, majd párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák az iskolai történetet, majd egyénileg írásban érvelnek a döntés mellett vagy ellen. Közös ellenőrzés.
B) A szegregáció
• A gyerekek tanulmányozzák a plakátokat, és párosával megoldják a feladatot. Közös ellenőrzés. • A gyerekek öt (vagy tíz) csoportot alkotnak. Minden csoport elolvas egy-egy interjút, és válaszol a kérdésekre (két-két csoport azonos munkát végezhet). Közös ellenőrzés. • A gyerekek új ötfős csoportokat alakítanak úgy, hogy a csoport minden tagja korábban más-más szereplővel foglalkozott. Elolvassák a leírást. Minden csoport kap egy szerepet, és a nevében levelet ír. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a vicceket és egyénileg válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés.
C) Három napig magyar
• A gyerekek közösen megfejtik a meghatározásokat. Párosával meghatározzák az azonosságokat. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Hatfős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy szerepet, és annak nevében interjút ad. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a két szöveget és egyénileg megfogalmazzák a különbséget. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) Cigányok Magyarországon

1.

1. Snétberger Ferenc, 2. Szakcsi Lakatos Béla, 3. Oláh Ibolya, 4. Czinka Panna, 5. Dankó Pista, 6. Pege Aladár, 7. Szalóki Ági, 8. 100 Tagú Cigányzenekar, 9. Cziffra György

2.

Mi a nevük?	magyar cigányok	oláh cigányok	beások
Mi az anyanyelvük?	magyar	romani	román
Hol laknak?	az ország egész területén	az ország egész területén	a Dél-Dunántúlon
Milyen mesterségeket űznek?	zenész, kereskedő	lókereskedő, üstfoltozó	fafaragó

3.

• **Közös tulajdonságok:** mindegyik ember Isten gyermeke; azonos anyagból (agyagból) formázták őket
Különböző tulajdonságok: fehér ember – fehér bőr, sárga haj / fekete ember – fekete bőr, göndör haj / cigány ember – barna bőr, hullámos haj, jókedv
 • A hasonlóságok fontosabbak. A különbségek csak külsődlegesek, Isten mindhárom gyerekeit szereti, velük beszélget, énekel.
 • Isten dalolva, jókedvében teremtette a cigányokat. A zenei tehetségüket magyarázhatja ez.
 • Abból, hogy a cigányt teremti utoljára és jókedvében, és ő tetszik neki a legjobban. A mesében a cigányok egyik ősi mestersége, a vályogvetés is megjelenik.

4.

• Cigány mesterségek: vályogvető, fafaragó, kovács, kosárfonó. Gádzsók: parasztgazda
 • Közös: Az alapanyaguk „ingyen” van. Nem kell hozzá sok eszköz, tudás. Nem kell hozzá vagyon.
 • Mert vagy nincs szükség ezekre a termékekre, vagy gépek csinálják a gyárban.
 • Mert a zene a cigányok számára különösen fontos.

- Mihaszna: lusta, nem dolgozik.
- Mert rájött, hogy milyen sok mindent készítenek.

5.

Egyéni megoldások pl.

Igazságtalannak, mert előre eldöntötte, ki indulhat, nem adott neki esélyt a bizonyításra, eleve kudarcra ítélte.

B) A szegregáció

1.

1. hirdetés –B szöveg; 2. hirdetés–A szöveg

Hiányzó szavak: 1. – néger; 2 – cigány

Az 1-es plakát Romániából, a 2-es az Egyesült Államokból származik

2. a)

- *Az iskolaigazgató (Szabó Géza)* szerint nincs tudatos elkülönítés. A helyzetet igazságosnak tartja.
- Ha nem indulna nyelvi osztály, a nem cigány szülők elvinnék a gyerekeiket más iskolába.
- A tagozatos osztályokba nem jutnak be a cigányokat, így külön osztályba járnak a cigányok és a nem cigányok.

- *Az iskola tanára (Gödrös Máté)* szerint nincs elkülönítés. A helyzetet igazságosnak tartja.
- Ha sok cigánygyerek jár egy osztályba, akkor nehezebb a tanárok dolga, munkájuk sikertelen lesz. A tanárok megpróbálnak jobb iskolában elhelyezkedni. A helyzet eredménye, hogy a jó tanárok nem cigány gyerekeket tanítanak, a cigánygyerekeket meg rosszak tanítják.

- *A cigány szülő (Lakatos Melinda)* szerint van elkülönítés. Igazságtalannak tartja.
- Az iskola- és osztályválasztás szempontjai: közelség. Abba az osztályba íratta a gyerekét, ahova a többi cigány jár. Nem keresett másikat, jobb iskolát/osztályt, elfogadta a rosszat. Az eredmény, hogy külön iskolába/osztályba járnak a cigányok és a nem cigányok.

- *A nem cigány szülő (Béres Anikó)* szerint nincs elkülönítés. Igazságosnak tartja a helyzetet.
- Úgy gondolja, ha az osztályba cigányok is járnának, esne a színvonal, a gyereke rossz oktatást kapna. Felvételiztette a gyerekét a nyelvi osztályba. ha cigányokkal kellene egy osztályba járnia a gyereknek, elvinné más iskolába. Az eredmény: külön iskolába/osztályba járnak a cigányok és a nem cigányok.

- *A falu polgármestere (Krecsányi Miklós)* szerint nincs elkülönítés. Igazságosnak tartja a helyzetet.
- Azt várják, hogy a gyerekük jó iskolába járhasson. Eltűri a szegregációt. Az eredmény: külön iskolába/osztályba fognak járni a cigányok és a nem cigányok.

b) Egyéni megoldások pl.

Balázs: Csak a nap végén, az ebédlőből kijövet vette észre a másik osztályt. Igazságtalannak tartja a helyzetet.

Eszter: Csodálkozott, hogy itt nincsenek cigányok, aztán rájött, hogy a másik osztályba járnak.

Nagyon furcsának és rossznak tartja.

Sanyi: Rácsodálkozik a felszereltségre, és igazságtalannak tartja, hogy a cigány osztály nem részesül ebből. Tart attól, hogyan fogadják majd az új osztálytársai.

Mariann: Csak a nap végén, az ebédlőből kijövet vette észre a másik osztályt. Igazságtalannak tartja a helyzetet.

Bea: Nagyon dühös, hogy elszakították a barátjától, ráadásul rosszak a körülmények.

Péter: Nem érti, hogy miért kell neki a B osztályba járni, ahol majdnem mindenki cigány. El van keseredve a rossz körülmények miatt.

3.

- Az első cigány (az eladó) be akarja csapni a vásárlót, ezért – bár ötletesen megválaszol a vevő kérdésére – ellenszenves. A második cigány (a halálraítélt) furfangosan akar megmenekülni, ezért rokonszenves.
- Mindkét vicc előítéletes, de az első a cigányokat rosszindulatúan, csalóknak mutatja be, míg a második pozitív előítéletet tartalmaz: a cigányok talpraesettek, a jég hátán is igyekeznek megélni.

C) Három napig magyar**1.**

a) 1. cigányútra megy a falat, 2. cigányélet, 3. cigánykerék, 4. cigánypecsenye, 5 cigánymeggy, 6. cigányhal

b) A cigány előtag jelentései

1–2.: rossz, helytelen

3–4.: vidám, szabad, szabadtéri

5–6.: kicsi, sötét

2.

b) A könyv címének jelentése: Csak három napig tartották hősnek, utána még több baja lett cigánysága miatt.

c) *Bogdán Ernő*: Farkas György derék, vidám ember, csak kissé forrófejű, ezért keveredett bajba. A jó szíve és bátorsága miatt megérdemli a kitüntetést.

Laura Stoica: Beképzeltnek tűnt, de kiderült, hogy nem csak a szája jár, hanem tényleg bátor.

László Árpád: Farkas György hős, aki segített akkor megmenteni a magyarokat. Nem gondoltam volna egy cigányról, hiszen olyan gyakran lenézik őket a magyarok is.

Victor Paulescu: Nagyon bátor ember, aki a társai megmentésére sietett a vandál tömeg ellen.

Emil Mutu: Az volt a „bűne”, hogy segített a magyarokon, a bátorságáért büntették.

Gárdos Ilona: Rettenetes, hogy azért kellett menekülnie, mert segített a magyarokon.

3.

Egyéni megoldások.

pl. A tartalmi összefoglaló alapján egy bátor, s a mesterségét értő cigány ember tart az ostrom elé néző Egerbe, míg a regényrészlet mulatságos figuraként írja le Sárközit, aki arra törekszik, hogy minél nagyobb haszna legyen a helyzetből.

NÉP ÉS NEMZET
9. A magyar nemzet
A) Nemzeti kötődés
- A gyerekek párosával az ünnepekhez rendelik a képeket. Közös ellenőrzés. - Az osztály közösen kitalálja, hogy a táblázat melyik oszlopa melyik nemzetről szól. A gyerekek párosával címet adnak a soroknak, majd összegyűjtik a magyar nemzet jellegzetességeit. Közös ellenőrzés. - Gyűjtőmunka: a gyerekek utánanéznak további jellegzetességeknek, ill. nemzeteknek.
B) Változó nemzet
- A gyerekek elolvassák a szöveget, és párosával válaszolnak a kérdésekre. Minden pár egy gyerekről ír. Közös ellenőrzés. - A gyerekek elolvasnak egy összefüggő szöveget a magyar nemzetről. Párosával megrajzolják és kitöltik a magyar nemzet „folyóját”. Közös ellenőrzés. Közös választolnak a kérdésekre. - A gyerekek időszalagot készítenek. Párosával párosítják a híres magyarok képeit a nevükkel és korszakukkal. Közös ellenőrzés.
C) Ki a magyar?
- A gyerekek elolvassák a szöveget, és párosával válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. - A gyerekek hét csoportot alkotnak, és elolvasnak egy-egy szöveget (csoportonként egyet). Csoportokban kitöltik a táblázat megfelelő sorát. Összevetik a válaszaikat, a tanár segítségével beszélgetnek. Kitöltik az egész táblázatot. - A gyerekek egyénileg megrajzolják és kitöltik a halmazábrát.

MEGOLDÁSOK

A) Nemzeti kötődés

1.

március 15.: 1., 2., 7.

augusztus 20.: 4., 6., 8.

október 23.: 3., 5., 9.

március 15.: az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot

augusztus 20.: az államalapítást (és az új kenyeret)

október 23.: az 1956-os forradalmat és szabadságharcot

2. a–b)

	osztrák	izraeli	orosz	román	szlovák	vietnami
1. zászló						
2. térkép						
3. írás	a ä b c d	א ב ג ד	а б в г д	a â â b c d	a á ä b c č d	a â â b c d đ
4. nemzeti ünnep	október 26. (1955, a megszállás vége)	május 14. (1948, függetlenség)	június 12. (1990, alkotmány)	december 1. (1918, egyesülés Erdéllyel)	szeptember 1. (1992, alkotmány)	szeptember 2. (1945, függetlenség)
5. névadás*	Joseph Fischer , Therese Fischer	Jichak Burg , Mirjam Burg	Ivan Petrovics Vlaszov , Marija Petrovna Vlaszova	Traian Popescu , Elena Popescu	Janko Král , Jana Králóvá	Nguyễn Van Minh Duc , Nguyễn Thi Minh Hanh
6. népszokás	farsang	sátoros ünnep	lékben fürdés	karácsonyi kántálás	húsvéti locsolkodás	színes lámpások készítése gyereknapon
7. jellemző étel	bécsi szelet, almás rétes	kalács, csicseriborsó-krém	céklaleves, húsos derelye	pacallevs, puliszka	juhtúrós sztrapacska, zsemlegombóc	tésztaleves, húsos-zöldséges tekercs

8. viselet	bőrnadrág, zergetollas kalap	kipa (kicsi, kerek sapka), rojtos imasál	nemezcsizma, állógalléros ing	pávatollas kalap, derékra tekert szőttes	fokos, kroj (hímzett ruha)	ao dai (hosszú selyemruha), pálmalevél-kalap
9. nemzeti hős	Mária Terézia, Andreas Hofer	Dávid, Júdás Makkabeus	Alekszandr Nyevszkij, Nagy Péter	Burebista, Vitéz Mihály	Szvatopluk, Juraj Jánošík	Trần Hưng Đạo, Lê Lợi
10. építmény	schönbrunni kastély (Bécs)	Maszada (sivatagi erőd)	Kreml (Moszkva)	Fekete templom (Brassó)	pozsonyi vár	Chua Môt Côt (Hanoi)
11. monda	Nibelung-ének	kivonulás Egyiptomból	Igor és a kunok	Drakula története	Szvatopluk három vesszője	Lê Lợi kardja
12. táj	Grossglockner	Holt-tenger	Bajkál-tó	Fogarasi Havasok	Magas Tatra	Sárkány-öböl

*A félkövérrrel szedett a vezetéknév, a dőlt betűs a középső név.

c) pl.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		a, b, c	augusztus 20. március 15.	Nagy József, Nagy Józsefné	húsvéti locsolás, bethleme -zés	gulyásleves	bő gatya, bő ujjú ing	Hunyadi János,	jáki templom	Hunor és Magor	Alföld

d–e) Egyéni megoldások.

B) Változó nemzet

1.

Egyéni megoldások pl.

Bori: A legteljesebb mértékben A-s. Nem csak oda járt, de sikeres is volt és szerette is.

Lina: Bár érték kudarcok, végig oda járt, tehát ő is A-s.

Kristóf: Később jött, de végül teljesen beilleszkedett, igazi A-s lett.

Maja: Bár elment, és az új helyet is szereti, érezheti A-snak magát.

Mert hiába változnak az osztálytársak, maga az osztály mégis egy közösség marad.

2. b)

1. ugorok, 2. török népek

3. avarok, 4. szlávok

5. besenyők

6. kunok, 7. nyugat-európaiak, főleg németek (hospesek)

8. svábok, 9. románok, 10. szláv népek (szerbek, ruszinok, lengyelek)

11. németek, 12. zsidók, 13. cigányok

14. európai bevándorlók, 15. ázsiai bevándorlók

(Egy-egy sorban a válaszok felcserélhetők.)

c)

• A *nemzet neve*: megmaradt (magyar).

Nyelve: a magyar nyelv régóta létezik, de folyton változik. A később csatlakozottak csak idővel vették át.

Az iskolázottság: folyamatosan javul, csak a 19. század óta általános.

Foglalkozás: folyamatosan változik, kezdetben nomád állattartás, majd zömmel földművelés, a 19. századtól egyre nagyobb számban dolgoztak az iparban és szolgáltatásokban.

A haza: a honfoglalással változott, azóta csak az államhatárok.

• Mi állandó a magyar nép történetében? A nép neve és az összetartozás-tudata.

• Egyéni megoldások pl. Attól, hogy magyarnak tartja magát.

3. b)

Kép	Név	Esemény, korszak
1.	B) Kossuth Lajos	f) 1848-as forradalom
2.	H) Nagy Imre	h) 1956-os forradalom
3.	D) Deák Ferenc	g) kiegyezés
4.	C) Rákóczi Ferenc	d) szabadságharc (1703–1711)
5.	F) Széchenyi István	e) reformkor

6.	E) Mátyás király	c) középkor
7.	G) István király	b) államalapítás
8.	A) Árpád fejedelem	a) honfoglalás

C) Ki a magyar?

1.

Egyéni megoldások pl.

- Valószínűleg nem tartanánk magyarnak, hiszen az anyanyelve, a családja, a lakóhelye, a katonáskodása és az utazásai inkább külföldre (osztrákra) vallanak. Ugyanakkor alkotásai Magyarországot gazdagították.
- A személy: Széchenyi István gróf.

2.

a) Egyéni megoldások pl.

	Születési hely	Állampolgárság	Szülők/származás	Anyanyelv	Összesítés: magyar-e?
1.	x	x	x	x	Igen
2.	x	x	–	(x)	Igen
3.	x	x	x	x	Igen
4.	x	–	x	x	Igen
5.	–	–	x	(x)	Igen
6.	x	x	(x)	(x)	Igen
7.	x	(x)	–	(x)	Igen

c) Valójában attól magyar, hogy magyarnak vallja magát.

3.

a)

magyar állampolgárok

2., 4

1

magyar anyanyelvűek

3., 5

b) Bárki a fentiek közül, aki magyarnak vallja magát.

GAZDÁLKODJ OKOSAN
10. A pénz
A) Mire jó a pénz?
• A gyerekek párosával megpróbálják kitalálni, mely tárgyakat használtak pénzként, esetleg azt is, hogy hol. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Hat csoportot alakítanak, és mindegyik csoport kap egy szerepet egy személyleírással. Ennek segítségével megfogalmazzák, mire jó a pénz (három funkció). Közös ellenőrzés. • Ugyanazok a csoportok megkapják a leírás folytatását. Ennek segítségével megfogalmazzák, milyen az ideális pénz (három tulajdonság). Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg példákat személyes keresnek a pénz funkcióira. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg kiválasztanak az 1. feladat tárgyai közül néhányat, és meghatározzák, mennyiben felelnek meg az ideális pénznek. Közös ellenőrzés.
B) A pénz története
• A gyerekek párosával megkeresik az összeillő leírásokat, érmék és bankjegyek képeit. Közös ellenőrzés. • A gyerekek öt csoportot alakítanak. Mindegyik csoport kap két-két leírást: az első az árucserét és az árupénzt, a második az árupénzt és a fémpénzt, a harmadik a fémpénzt és a nemesfém-fedezetű papírpénzt, a negyedik a nemesfém-fedezetű papírpénzt és a nemesfém-fedezet nélküli papírpénzt, az ötödik a nemesfém-fedezet nélküli papírpénzt és a számlapénzt. Minden csoport a második szövegében szereplő pénztípussal foglalkozik, az előtte lévő szöveg csak az összefüggések megértését szolgálja. A szövegek segítségével válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg megállapítják, hogy melyik állítás melyik pénztípusra igaz. Közös ellenőrzés.
C) A világ legnagyobb inflációja
• A gyerekek párosával megpróbálják kitalálni, mi történik a képen és miért. Közös megbeszélés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Öt vagy hat fős csoportokat alakítanak, és társasjátékot játszanak. Közös megbeszélés. • A gyerekek közösen megbeszélnek az infláció veszélyeit. Egyénileg válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) Mire jó a pénz?

1.

Mindegyiket használták pénzként.

1. István király ezüstdénárja, Magyarország, 11. század.
2. Elektronból (arany és ezüst ötvözet) készült sztatér, az első ismert pénzérme, Lúdia (Kis-Ázsia), Kr. e. 6. század.
3. Vasból készült ún. manilla, Nigéria, ibo törzs, 20. század eleje.
4. Kauri kagyló, Kína, Kr. e. 6. század.
5. Rai kő (mészkő), Yap-sziget (Mikronézia), a 20. századig.
6. Bronz és vas nyílhegyek, Japán, 9. század.
7. Az első papírpénz, Kína, 10. század.
8. Kakaóbabszemek, Azték Birodalom (Mexikó), 16. század.
9. I. Károly aranyforintja, Magyarország, 14. század.

2.

b) Drizelle és Darian: csere. Magyarázat: megkönnyíti a cserét, főleg, ha nem egy időben történik az eladás és a vétel.

Jayjay és Tara: értékmérés. Magyarázat: összehasonlíthatóvá teszi a különböző értéktárgyakat.

Laa és Rensa: felhalmozás. Magyarázat: megkönnyíti, hogy értéket halmozzunk fel későbbi szükségletekre.

3.

Személyek	Milyen az ideális pénz?	Magyarázat
Drizelle és Tara	egyforma	Azonos értékű egységekből kell állnia, különben nem lehet vele könnyen fizetni és számolni.
Darian és Jayjay	szállítható	Könnyűnek és kicsinek kell lennie, különben nem tud könnyen gazdát cserélni.
Laa és Rensa	tartós	Meg kell őriznie az értékét, különben nem alkalmas a felhalmozásra, de fizetni és számolni is csak nehezen lehet vele.

4.

a) csere: 2., 5.

értékmérés: 1., 3.

felhalmozás/megtakarítás: 4., 6.

b) (A számok az 1-es feladatban szereplő képeket jelölik.)

1. Megfelel (de lenyeshető a széle és rontható), az ezüst értéke változik.

2. Megfelel (de lenyeshető a széle, és rontható) az arany és ezüst értéke változik.

3. A mennyisége könnyen növelhető.

4. Nem teljesen egyformák, a mennyisége könnyen növelhető.

5. Nem teljesen egyformák, a mennyisége könnyen növelhető.

6. Nem teljesen egyformák, mennyisége könnyen növelhető.

7. Megfelel (de nemesfém-fedezet nélkül is kibocsátható).

8. Nem teljesen egyformák, mennyisége könnyen növelhető, elfogyasztható és romlandó.

9. Megfelel (de lenyeshető a széle, és rontható), az arany értéke változó.

B) A pénz története

1.

Pengő: A, 3., 4.

Forint: B, 1., 6.

Korona: C, 2., 5.

2. b)

Árupénz

Anyaga: értékes árucikk (élvezeti cikk, ékszer-alapanyag, állat).

Mi biztosítja az értékét? Maga az árucikk.

Egyformák-e az egységei? Nem egyformák.

Könnyen szállítható? Az árucikktól függ, nem mindegyik szállítható könnyen.

Értékálló? Viszonylag tartós, de felhasználható/elfogyasztható.

Hátrányai: Nem osztható egységekre, nem egyformák az egységek, nem mindig tartós.

Fémpénz

Anyaga: nemesfém (arany, ezüst).

Mi biztosítja az értékét? Az anyaga, a nemesfém.

Egyformák-e az egységei? Vert pénzként egyformák az egységei.

Könnyen szállítható? Szállítható.

Értékálló? Nagyon tartós.

Hátrányai: Csalni lehet, ha csökkentik a nemesfém-tartalmát, a nemesfémek értéke változhat, könnyen ellopható.

Nemesfém-fedezetű papírpénz

Anyaga: papír.

Mi biztosítja az értékét? A kibocsátónál lévő nemesfém-fedezet.

Egyformák-e az egységei? A bankjegyek egyformák.

Könnyen szállítható? Nagyon könnyen szállítható.

Értékálló? Tartós.

Hátrányai: Csalni lehet a nemesfémfedezet értékén felüli nyomtatásával, a nemesfémek értéke változhat, könnyen ellopható.

Nemesfém-fedezet nélküli papírpénz

Anyaga: papír.

Mi biztosítja az értékét? Az adott ország gazdaságának teljesítménye, és a kibocsátó hitelessége.

Egyformák-e az egységei? A bankjegyek egyformák.

Könnyen szállítható? Nagyon könnyen szállítható.

Értékálló? Tartós.

Hátrányai: Csökkenhet az értéke az ország gazdaságának gyengülésével vagy a túlzott bankjegynyomtatással, változik az árfolyama, könnyen ellopható.

Számlapénz

Anyaga: semmilyen (a kártya műanyag).

Mi biztosítja az értékét? Az adott ország gazdaságának teljesítménye, és a kibocsátó hitelessége.

Egyformák-e az egységei? Ez már nem játszik szerepet (virtuális).

Könnyen szállítható? Elektronikusan mindenhol jelen van.

Értékálló? Bármeddig rögzíthető.

Hátrányai: Csökkenhet az értéke az ország gazdaságának gyengülésével vagy a túlzott kibocsátással, változik az árfolyama, a kártya és a kód ellopásával ellopható.

3.

Árupénz	1., 6.
Fémpénz	4., 8.
Nemesfém-fedezetű papírpénz	3., 9.
Nemesfém-fedezet nélküli papírpénz	5., 10.
Számlapénz	2., 5., 7.

C) A világ legnagyobb inflációja**1.**

- Egy kirakatot, amelyben látható, hogy emelkednek az árak. A nő átírja az árcédulákat.
- Vicces, hogy a dátumot is „felemelte”.
- Pl. drágulnak a termelési költségek, többen akarnak vásárolni, romlik a pénz értéke. (A válaszok egyszerűbb megfogalmazásban is helyesek, segítő kérdések is feltehetők a tanultak alapján).

2. Egyéni megoldások.**3.****a)**

1. Nem könnyíti meg az árucserét, mert azonnal el kell költeni, hiszen azonnal értéktelenedik.
2. Nem alkalmas értékmérésre, mert olyan gyorsan változik (csökken) az értéke.
3. Nem lehet megtakarítani, mert nem őrzi meg az értékét.

b) A kevés árumennyiség (pl. a háború miatt), és a túlzott mértékű pénznyomtatás lehet az infláció oka.

c)

- Nem lehetett összekeverni, és jelzi, hogy új, stabil pénzről van szó.
- Nem nyomtattak felelőtlenül nagyon sok pénzt.
- Ha több árut lehet venni, akkor nem emelkednek olyan gyorsan az árak.

GAZDÁLKODJ OKOSAN
11. A piacgazdaság
A) Háztartások és vállalkozások
• A gyerekek egyénileg szavakat keresnek, majd a válaszok felkerülnek a táblára. Rövid beszélgetés arról, mit is jelent „gazdálkodni”. • A gyerekek elolvassák a szöveget, párokban elkészítik a családi költségvetést és válaszolnak az ezzel kapcsolatos kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg elkészítik a saját költségvetésüket. • A gyerekek párban dolgoznak; párosítják a fogalmakat a meghatározásokkal, majd végigjátsszák a játékot. Ezután válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés.
B) Állam és piac
• A csoport megvitátja, hogy bizonyos kérdéseket szabályozzon-e az állam. • A gyerekek párokba rendeződve elolvassák a szöveget, három kategóriába sorolják a megadott állami beavatkozási formákat, és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A megadott szöveg alapján a gyerekek párokban összegyűjtik, hogy milyen javak cserélnek gazdát a gazdaság szereplői között, majd elkészítik a gazdasági körforgás ábráját. • A gyerekek egyénileg rövid fogalmazást írnak tízezer forint útjáról.
C) A piacgazdaság működése
• A gyerekek egyénileg párosítják a képeket a piactípusokkal és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés és megbeszélés. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Ezután közösen végigjátsszák a piactéjátékot és válaszolnak a kérdésekre. Közös megbeszélés. • A gyerekek egyénileg válaszolnak az állami beavatkozással kapcsolatos kérdésekre. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) Háztartások és vállalkozások

1.

a) Néhány példa: gazda, gazdaság, gazdálkodik, gazdaságos, gazdaságtalan, gazdagság, meggazdagszik

b) Közös jelentés: haszonnal bíró dolgok előállítás, felhalmozása.

2.

a) A Kovács család költségvetése 2015 márciusában

Bevételek		Kiadások	
Megnevezés	Összeg	Megnevezés	Összeg
Erika fizetése	300 000	Rezsi	35 000
Péter fizetése	200 000	Kanapé	120 000
Nyugdíj	70 000	Bevásárlás	84 000
Családi pótlék	35 000		30 000
		Menza	50 000
		Bérlet	7000
		Hitel	50 000
		Benzin	40 000
		Különóra	18 000
		Öltözködés	30 000
		Gyógyszer	12 000
		Szórakozás	48 000
		Egyéb	30 000
<i>Bevételek összesen:</i>	<i>605 000</i>	<i>Kiadások összesen:</i>	<i>554 000</i>

b)

• bevételek: pl. munkabér és juttatások, kiadások: pl. lakással/étkezéssel/oktatással/közlekedéssel kapcsolatos kiadások, vagy rendszeres és nem rendszeres kiadások

• 605 000-554 000 = 51 000 forint

• Kölcsönt kellene felvenni, ami eladósodáshoz vezethet.

• Pl. másodállás vállalása

- Pl. ezeket lehetne csökkenteni: különórák, autó, szórakozás, menza, rezsi.
- Pl. bankbetét, kötvény, részvény, életbiztosítás vásárlása; hitel előtörlesztés.

3.

a) 1.–C; 2.–G; 3.–F; 4.–A; 5.–D; 6.–E; 7.–B

b) (A lehetséges utakat a táblázat tartalmazza.)

1.	6.	15.	11.	
			3.	16.
			20.	
		9.	17.	
			5.	12.
			7.	
	10.	13.	18.	
			8.	
		19.	4.	
14.				

Válasz a kérdésekre

- Számítógépeket vásárolt, munkabért fizetett, reklámra költött.
- Szakértelemre és munkaerőre volt szüksége.
- A piac felmérése, a megfelelő eladási ár, szakemberek alkalmazása.
- Folyamatos fejlesztésekkel.
- Olyan terméket gyárt, amire a vevőknek szükségük van, ráadásul olcsóbban kínálja a termékét, mint a versenytársak.

B) Állam és piac

1. Egyéni megoldások.

2. b)

A) A verseny szabályainak megalkotása és betartatása: 3., 4., 7.

B) A rászorulókat megsegítése: 1., 5.

C) Áruk és szolgáltatások nyújtása: 2., 6., 8.

Kérdések, feladatok

- Sok jó válasz lehetséges, néhány példa a kategóriákra:

háztartások: juttatások (GYED, ösztöndíj, nyugdíj), oktatás és egészségügyi ellátás nyújtása, fogyasztóvédelem stb.

vállalkozások: környezetvédelmi szabályok előírása, infrastruktúra fejlesztése, profit csökkentése a nyereségadó beszedésével stb.

- Kovácsék gazdasági kapcsolata az állammal: pl. nyugdíj, családi pótlék, adófizetés, közművek (víz, villany, gáz biztosítása), tömegközlekedés / olcsóbb diákberlet, gyógyszerek ártámogatása

3. b)

háztartások → állam: adók

állam → háztartások: juttatások

háztartások → vállalkozások: áruk ára, munka

vállalkozások → háztartások: áruk, munkabér

háztartások → bankok: megtakarítások

bankok → háztartások: hitelek

bankok → vállalkozások hitelek

állam → vállalkozások: áruk ára, támogatások

vállalkozások → állam: áruk, adók

vállalkozások → bankok: megtakarítások

állam → bankok: megtakarítások

bankok → állam: hitelek

4. Egyéni megoldások.

C) A piac működése

1.

munkaerőpiac: 1. kép; vevők: vállalkozások, eladók: háztartások, a munka cserél gazdát
 áruipiac: 2. kép; vevők: háztartások, eladók: vállalkozások, áruk cserélnek gazdát
 szolgáltatások piaca: 3. kép; vevők: háztartások, eladók: vállalkozások, szolgáltatások cserélnek gazdát

2.

b)

Szerepjáték – a piacgazdaság működése

A játék 36 főre készült, 18-18 vevővel és eladóval. Amikor az első körben a tanár megkapja a papírokat, sorba rendezi őket, és megtalálja azt az árat, amelynél ugyanannyi a kínált és a keresett mennyiség (lásd a példát). Ezután bejelenti az árat és a csoporttal együtt összeszámolják a vett és eladott mennyiséget. Az első körben várhatóan kevés zsák cserél gazdát, és a legtöbb szereplőnek megéri a második körben új árat mondani, hiszen így lehetősége adódhat arra, hogy más áron még megérje neki eladni/vásárolni.

A játék akkor ér véget, ha mindenki a minimális/maximális árat mondja. 10 500 forint lesz a piacon kialakuló ár, és 11 zsák liszt fog gazdát cserélni.

Ha a csoport kisebb létszámú, párosával kell kivenni a kártyákat (egy vevőt és egy eladót), a lényeg, hogy ha a vevőktől 10 500 alatti cetlit veszünk ki, akkor az eladóktól 10 500 felettit vegyünk ki – így megmarad a 10 500-as egyensúlyi ár.

A vevőknek kiadandó kártyák:

1. vevő: Legfeljebb 14 500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

2. vevő: Legfeljebb 14 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

3. vevő: Legfeljebb 13 500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

4. vevő: Legfeljebb 13 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

5. vevő: Legfeljebb 13 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

6. vevő: Legfeljebb 12 500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

7. vevő: Legfeljebb 12 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

8. vevő: Legfeljebb 11 500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

9. vevő: Legfeljebb 11 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért

10. vevő: Legfeljebb 11 000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

11. vevő: Legfeljebb 10 500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

12. vevő: Legfeljebb 9500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

13. vevő: Legfeljebb 9500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

14. vevő: Legfeljebb 9000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

15. vevő: Legfeljebb 9000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

16. vevő: Legfeljebb 8500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

17. vevő: Legfeljebb 8000 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

18. vevő: Legfeljebb 7500 Ft-ot fizetsz a zsák lisztért.

Az eladók kártyái:

1. eladó: Legalább 7000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

2. eladó: Legalább 7500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

3. eladó: Legalább 7500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

4. eladó: Legalább 8000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

5. eladó: Legalább 8500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

6. eladó: Legalább 9000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

7. eladó: Legalább 9000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

8. eladó: Legalább 9500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

9. eladó: Legalább 10 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

10. eladó: Legalább 10 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

11. eladó: Legalább 10 500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

12. eladó: Legalább 11 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

13. eladó: Legalább 11 500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

14. eladó: Legalább 11 500 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

15. eladó: Legalább 12 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

16. eladó: Legalább 12 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

17. eladó: Legalább 13 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

18. eladó: Legalább 14 000 Ft-ot kérsz a zsák lisztért.

Példa:

A piaci ár meghatározásához a tanár sorba rakja a gyerekek által írt papírokat az alábbi táblázathoz hasonló módon: az eladókat ár szerint csökkenő, a vevőket ár szerint növekvő sorba. A piaci árat az a sor adja meg, ahol a vevők és az eladók oszlopában ugyanaz az ár szerepel, hiszen itt ugyanakkora lesz az eladásra kínált és a vevők által igényelt mennyiség (azaz a kínálat egyenlő a kereslettel). Az első példában nincs olyan ár, ahol pontosan egyenlő a keresleti és a kínálati ár, de így a 10 000 Ft-os árnál négy zsákot vennének, és hatot kínálnak.

Eladók: elad, ha az ár legalább...		Vevők: vesz, ha az ár legfeljebb...	
16	15 000	16	6000
	15 000		6000
	15 000	14	4000
13	14 000	13	7500
	14 000	12	8000
11	13 000	11	8500
	13 000	10	9000
	13 000		9000
8	12 500	8	9500
7	12 000		9500
	12 000	6	10 000
5	11 000		10 000
4	10 000		10 000
	10 000	3	12 000
2	8000		12 000
	8000		12 000

A második táblázat azt a helyzetet mutatja, amikor mindenki azt az árat adja meg, ami a kezdő kártyáján volt.

Eladók: elad, ha az ár legalább...		Vevők: vesz, ha az ár legfeljebb...	
18	14 000	18	7500
17	13 000	17	8000
16	12 000	16	8500
	12 000	15	9000
14	11 500		9000
	11 500	13	9500
12	11 000		9500
11	10 500	11	10 500
10	10 000	10	11 000
	10 000		11 000
8	9500	8	11 500
7	9000	7	12 000
	9000	6	12 500
5	8500	5	13 000
4	8000		13 000
3	7500	3	13 500
	7500	2	14 000
1	7000	1	14 500

c)

- A vevők maximális árai emelkednének, így a végül kialakuló ár és a gazdát cserélő mennyiség is magasabb lenne.
- Az eladók árai csökkennének, így alacsonyabb lenne az ár, több zsák liszt cserélne gazdát.
- A vevők csak olcsóbban lennének hajlandóak megvenni a búzát, így az ár és az eladott mennyiség is csökkenne.

d)

Előnyök: nincs hiány – a kialakuló árnál a kereslethez megfelelő kínálat társul; az eladók végül a számukra minimális áron adják el a termékeiket; a vevők egy része olcsóbban kapja meg az árut, mint amennyit fizetne érte.

Hátrányok: aki nem tud vásárolni, az rossz helyzetbe kerül, ha létfontosságú termékről van szó; ha egyesével egyeznének meg a vevők és az eladók, akkor lenne esély arra, hogy a „szegényebbek” is találhatnának olyan eladót, akivel meg tudnának egyezni (például 7500 Ft-ért is gazdát cserélhetne egy zsák, így annak is lehetne esélye vásárolni, aki csak annyit szán rá).

3. Mi lehet az oka, ha az állam beavatkozik ...

- a gyógyszerek árának alakulásába?

Az állam megpróbálja minden beteg ember számára elérhetővé tenni a gyógyszereket.

- a diákok tömegközlekedési bérletének az árába?

A diákok általában nem keresnek pénzt, így a családokat támogatja az állam a diákbérlet árának alacsonyan tartásával.

- a háztartások által fizetett gáz árának alakulásába?

Mivel télen a lakások fűtése sok helyen gázzal történik, az állam a gázár csökkentésével éri el, hogy ne fázzanak a rászorulóok.

GAZDÁLKODJ OKOSAN
12. Megtakarítások és hitelek
A) Bankok és megtakarítások
• A gyerekek párosával összegyűjtik, miért érdemes megtakarítani. Közös ellenőrzés. • A gyerekek elolvassák a bankokról szóló szöveget és kiegészítik a megadott szavakkal. Közös ellenőrzés. • A gyerekek párosával elolvassák az interneten (a Sulinet oldalán) megkeresett képregényt és válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg utánanéznak a bankszámlanyitással és bankkártya-használattal kapcsolatos kérdésekre. Közös ellenőrzés.
B) Hitelek
• A gyerekek párosával összegyűjtik a hitelfelvétel lehetséges előnyeit és hátrányait. Közös megbeszélés. • A gyerekek párokban a szöveg alapján eldöntik a felsorolt állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak. Közös ellenőrzés. • A gyerekek egyénileg megállapítják, hogy a Kovács család számára milyen hitelek felvétele lenne lehetséges. Közös ellenőrzés.
C) A kamat
• A történet elolvasása után az osztály közösen megbeszéli a tanulságot. • A gyerekek elolvassák a szöveget. Öt vagy hat fős csoportokat alakítanak, és végiggondolják, hogy az általuk kapott szereplőnek melyik hitelt javasolnák. Közös megbeszélés. • A gyerekek egyénileg válaszolnak a kérdésekre. Közös ellenőrzés.

MEGOLDÁSOK

A) Bankok és megtakarítások

1.

Néhány példa: hosszabb távon a megtakarítások lehetővé tesznek egy nagyobb kiadást (lakás, autó), van miből fedezni a váratlan kiadásokat, a megtakarított pénz kamatozik

2.

1. – E	9. – M
2. – F	10. – L
3. – N	11. – C
4. – J	12. – A
5. – G	13. – B
6. – K	14. – I
7. – O	15. – H
8. – D	

3.

- Személyi igazolvány, szülői hozzájárulás.
- Megbízást adhat átutalásra, a bank vigyáz a pénzre, a megkeresett pénz közvetlenül ide érkezik.
- Számlavezetési díjjal, pénzforgalmi díjakkal.
- Mert megmutatja, hogy milyen összegek érkeztek a számlára, és hogy mire költöttél a számládról.
- $\text{ÚJ EGYENLEG} = \text{EREDETI EGYENLEG} + (\text{JÓVÁÍRÁSOK} - \text{TERHELÉSEK})$
- Titkos kód, amely a bankkártya használatkor szükséges.

B) A hitelek

1.

Pozitív: 1., 3. Negatív: 2., 4.

Lehetséges válaszok:

A hitelfelvétel előnye: segít létrehozni és fejleszteni egy vállalkozást, lehetőségessé válik a lakásvásárlás vagy az egyetem elvégzése.

A hitelfelvétel hátránya: A lakás, autó elveszhet, ha nem sikerül törleszteni, a későbbiekben terheket ró a hitelfelvevőre, hosszú távú kötelezettséget jelenthet.

2.

1. Igaz; 2. Hamis; 3. Igaz; 4. Igaz; 5. Hamis; 6. Igaz; 7. Igaz; 8. Igaz; 9. Hamis; 10. Igaz

3.

Gépjárműhitelük van. Valószínűleg mindegyik fajta hitel felvehető lenne a számukra, de azt nem tudjuk, van-e megtakarításuk, ami szükséges lenne azokhoz a hitelekhez, amelyeknél önerő is kell. Alapvetően nem javasolható a hitelfelvétel, ha nincs valamilyen különleges igényük (pl. nagyobb lakást szeretnének).

C) A kamat**1.**

A tanulság az, hogy amikor sokszorozódásról beszélünk (és a kamat is ennek tekinthető), akkor egy kicsinek tűnő változás is nagy eredményeket hozhat.

2. b)

1. Kiss család: Megvehetik az olcsóbb lakást, ahol a lakáshitellel évi 250 000 Ft-ot fizetnek, ez belefér a költségvetésükbe. A nagyobb lakás már nem. Az Extraklassz hitelt nem tudják felvenni, mert 1 000 000 Ft-nál is 80 000 Ft a törlesztő részlet, a Szuperjő hitelnél hasonlóan nagy a részlet.

2. Piros József: Az Extraklassz hitelt nem tudja felvenni, mert az havi 40 000 lenne, de a Szuperjót igen, mert van rendszeres jövedelme.

3. Mester Péter: Felvehetné a hitelt, de inkább takarékoskodjon, három hónap alatt megvan az út, és így nem kell kamatot fizetnie.

4. Pintérék: Ne vegyenek fel hitelt, mert nem tudják visszafizetni. Talán valaki tud kölcsönadni egy régi hűtőt!

5. Laki Enikő: Csak a lakáshitelt vehetné fel, aminek a törlesztőjét nem tudná kifizetni (évi több mint 3 millió forint). Tovább kell spórolnia.

6. Nagy Róbert: Inkább spóroljon rá, mert nem biztos a visszafizetés.

7. Laci és Kata: Egyik hitelfajta sem megfelelő számukra, tovább kell, hogy spóroljanak.

8. Szabó család: A hitelfelvétel nem megoldás, mert csak még rosszabb helyzetbe kerülnek.

3.

1. $100\,000 + 6000 + 8000 = 114\,000$

2. $100\,000 + 12\,000 = 112\,000$

3. $100\,000 \times 1,13 = 113\,000$

Az első megoldás éri meg a legjobban.

Eszterházy Károly Egyetem

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán

Raktári szám: RE17845

A tanári kézikönyvet készítették: Boronkai Szabolcs, Ispánovity Márta, Lengyel Zsuzsa

A tananyagbeosztást készítette: Boronkai Szabolcs

Felelős szerkesztő: Pálincás Mihály